

BOLALAR PSIXOLOGIYASI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Murodova Aziza

Email: murodovaaziza333@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqolada bolalar psixologiyasi ularning rivojlanish bosqichlari faoliyat turlari psixologik xususiyatlari tarbiyalanish darajasi haqida ma'lumotlar kiritilgan.

Abstract: This article includes information about child psychology, their stages of development, types of activities, psychological characteristics, and level of upbringing.

Аннотация: В данную статью включены сведения о детской психологии, этапах их развития, видах деятельности, психологических особенностях и уровне воспитания.

Kalit so'zlar: Psixika, fiziologiya, qonuniyat, tamoyil, xususiyat, vazifa, taraqqiyot, tarbiya, yetuklik, pedagog

Keywords: Psyche, physiology, law, principle, characteristic, task, development, upbringing, maturity, pedagogue

Ключевые слова: Психология, физиология, закон, принцип, характеристика, задача, развитие, образование, зрелость, педагог.

Kirish

Har tomonlama yetuk, barkamol shaxsni tarbiyalash hozirgi kun ta'lim tizimi oldidagi dolzarb muammolardan biridir. Barkamol shaxsni tarbiyalashda u dunyoga kelganidan boshlab, to maktabgacha tarbiya yoshigacha bo'lgan davrdagi psixologik xususiyatlarini bilish tarbiyachilar, pedagoglar va psixologlar, otalar uchun muhim ahamiyatga ega. O'quv qo'llanmada maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalik, ya'ni bola tug'ilganidan boshlab, maktab yoshigacha bo'lgan davrini qamrab olgan. O'quv qo'llanmada bolalar psixologiyasining hozirgi vaqtdagi dolzarb muammolari ko'proq o'z aksini topgan. Mamlakatimiz prezidenti I.A.Karimov asariarida O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda, Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillarida taibiyachilar, pedagoglar oldiga ulkan vazifalarni yuklamoqda. Ana shu vazifalarni amaliyotda o'z ifodasini toptirishda bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi fani muhim rol o'ynaydi. Bolalar psixologiyasi - psixologiya fanining alohida tarmog'i bo'lib, u turli yosh davriari bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlarini, shuningdek, bir yosh bosqichidan boshqasiga o'tish qonuniyatlarini o'rganadi. Bolalar psixologiyasi fanining asosiy e'tibori tug'ilgandan yetuklik davrigacha inson psixikasi va ongning qanday rivojlanishiga qaratilgan. D.B.Elkonin

ta'kidlaganidek, bola jamiyat a'zosi va shaxs sifatida shakllanib borar ekan, uning psixikasi rivojlanib, olamni aks ettirish qobiliyati go'daklikdan yetuklik davrigacha murakkablashib va takomillashib boradi. Ushbu jaiayonning o'ziga xos xususiyatlari, uning qonuniyatlarini bolalar psixologiyasi tadqiq etadi. Bola rivojlanishining turli tomonlarini har xil fanlar — anatomiya, fiziologiya, oliy nerv faoliyati fiziologiyasi, gigiena, etnografiya va boshqalar o'rganadi. Tug'ilgandan etuklik davrigacha bola psixik taraqqiyotini o'rganish esa psixologik bilimlarning maxsus sohasi - bolalar psixologiyasining zimmasidadir. Chunki bolalar psixologiyasi bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlari, rivojlanishning turli bosqichlarida bola psixikasiga xos xususiyatlar haqidagi fandır. L.F. Obuxova ta'kidlaganidek, bolalar psixologiyasi fanining predmeti tarixan o'zgarib boigan. Bugungi kunda bolalar psixologiyasi fanining predmeti ontogenezdagi psixik taraqqiyotning umumiy qonuniyatlari, yosh davriari, bir yosh davridan boshqasiga o'tish sabablarini aniqlashdan iborat.

Agar pediatr bolalarning jismoniy salomatligi bilan shug'ullansa, bolalar psixologi bola psixikasining qanchalik to'g'ri rivojlanayotgani vafaoliyat k'rsatayotganini, bordi-yu bu sohada kamchilik bo'lsa, uni nimaning hisobiga kompensatsiyalash mumkinligini o'rganadi. Hozirgi kunda bolalar psixologiyasi fani predmetining kengayib borishi kuzatilmoqda. Bu hodisa bolaning homila davridagi rivojlanishini tobora chuqurroq o'rganish natijasida ro'y bermoqda. Pedagogika — ta'lim va tarbiya qonunlari, metod va usullari haqidagi fan. U ta'lim va tarbiyaning maqsad va vazifalarini, ularning shaxs taraqqiyoti va jamiyat hayotidagi o'rnini ochib beradi. Pedagogika va psixologiya fanlarining insonga ta'lim va tarbiya berish sohasidagi hamkorligi chuqur tarixga ega. O'z davrida mashhur rus pedagogi K.D.Ushinskiy pedagogika barkamol shaxs tarbiyasining rejasini ishlab chiqish uchun inson haqidagi barcha fanlarini yutuqlariga tayanishi kerakligi, bu fanlar orasida esa psixologiya markaziy o'rin egallashini ta'kidlagan edi. Bolaga ta'lim va tarbiya berishga oid vazifalarni hal etishda pedagogika qanday qilib ta'lim - tarbiya berish kerakligini aytsa, psixologiya nima uchun aynan shunday qilish kerakligini aniqlaydi. Masalan, pedagogika maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limi va tarbiyasida o'yin usullaridan foydalanish kerakligini ta'kidlaydi. Psixologiya esa buning sababi ushbu yosh davrida o'yin yetakchi faoliyat ekanligini tushuntiradi. Bolalar psixologiyasi — yosh psixologiyasi fanining bo'limlaridan biridir. Yosh psixologiyasi, shu jumladan, bolalar psixologiyasining psixologiya fanidagi boshqa tarmoqlardan farqi shundaki, u psixik hodisalarning o'zini emas, balki rivojlanishi va yosh bilan bog'liq ravishda o'zgarishini tadqiq etadi. Yosh psixologiyasining bugungi kundagi eng muhim muammolari quyidagilardan iborat:

a) turli psixofiziologik funksiyalarning yoshga oid me'yorlarini ilmiy jihatdan

asoslab berish;

b) individ, shaxsning yetuklik mezonlari va namunalarini aniqlash;

c) hayotning turli bosqichlarida insonning real va potentsial imkoniyatlari qanday bo'lishini aniqlash;

d) inson hayotining dastlabki bosqichlari uning kelgusidagi taraqqiyotida qanday rol o'ynashini tushunish va ilmiy bashorat qilish.

Xulosa

Ushbu muammolarni hal etish uchun inson hayotining har bir bosqichida — bolalik, o'spirinlik, yetuklik va qarilikda uning psixikasida ro'y bergan o'zgarishlarni chuqur o'rganish talab etiladi. Ayrim o'rinlarda bolalar psixologiyasiga sinonim sifatida "genetik psixologiya" tushunchasi ishlatilmoqda. Bu holatni to'g'ri deb baholash mumkin emas. Chunki genetik psixologiya psixik jarayonlarning paydo bo'lishi va rivojlanishini o'rganadi. Bolalar psixologiyasining predmeti esa faqat psixik jarayonlar taraqqiyoti bilangina cheklanib qolmaydi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Z.Nishonova G.Alimova " Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi" T. 2006
2. Z. Nishonova G.Alimova M.Asranboyeva A. Turg'unboyeva " Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostika
3. D.Orinboyeva M.Asranboyeva " Bolalar psixologiyasi va psixadiagnostika"